



## Un any d'activitat corporativa, 2011

L'any 2011 va quedar arrere i, d'allò que s'ha succeït durant el mateix, fem sumari balanç.

Diversos viatges culturals es van organitzar en el transcurs del passat exercici. El primer d'ells varem visitar Granada i les Alpujarras (13, 14 i 15 de maig), donant així compliment a un dels acords presos en la XXVIII Assemblea celebrada a l'octubre del 2010. Els detalls i impressions del dit viatge van ser exposats en una àmplia crònica que, redactada per Roser Vilanova, assídua assistent als nostres viatges, es va inserir en els números 42 i 43 de "Cronicó".

El dissabte 18 de juny la nostra Associació va fer un viatge a l'entranyable ciutat d'Alcoi per a visitar l'exposició que la fundació "La Llum de les Imatges" va organitzar davall el genèric títol de "Camins d'Art" en tres seus distintes. La jornada va culminar amb un esplèndid esmorzar que, magníficament organitzat per la nostra col·lega de Mur i vocal de la nostra Junta de Govern Elia Gozábez, ens va proporcionar assaborir els plats típics d'Alcoi, molt ben triats per aquella.

En l'últim dels viatges culturals visitem una nova exposició de "Las Edades del Hombre", sota la denominació de "Passio", i amb seus a Medina del Campo i Medina de Rioseco. Els detalls de l'esmentat viatge, que es va completar amb la visita a l'església mossàrab de Sant Cebrià de Mazote i el monestir del cister de "La Santa Espina", van ser descrits pel nostre company de Xàtiva, Agustí Ventura, i publicat en el número 45 de "Cronicó".

Invitats expressament per l'Ajuntament de València, assistim, representant a la nostra Associació, l'acte institucional de lliurament de nomenaments i medalles honorífiques, que anualment celebra la dita corporació en commemoració del 9 d'octubre.

Devem destacar la presentació de nombrosos llibres de Cronistes de la nostra Associació, entre ells un important treball del Cronista d'Alcasser, Manuel V. Febrer Romaguera, sobre "l'Església d'Alcasser al llarg del temps...", a què va assistir l'Arquebisbe de València, D. Carlos Osoro i diversos membres de la nostra Junta de Govern. A Paiporta, el nostre col·lega Juan Oliver Xirivella, va presentar el seu interessant llibre "Història de Paiporta, Crònica del segle XX, 1900-1979"; i a Alzira, va ser el seu Cronista Oficial, el nostre col·lega Aurelià Lairón, qui va presentar "Riberencs. Hòmens i dones del País del Xúquer", on s'arreglaven retalls biogràfics de més de 150 personatges en una labor de síntesi verdaderament encomiable. El nostre company de Torrent, Josep Royo, donà a conèixer els volums IV i V

de les Actes Municipals de Picanya (anys 1938-39 i 1939-40). El Cronista de Xàtiva, Agustí Ventura, va presentar "Les Clarisses en Xàtiva", llibre molt ben treballat; i així mateix el company Josep Lluís Doménech, Cronista adjunt de Tous i Jérica, va presentar el llibre "Coneguem els nostres terres 2". Els Cronistes d'Antella, Ramón i Marina Estarlich, van donar a conèixer "Diàleg d'Aigües Clares", que narra la història de la séquia popularment coneguda com la "sequieta"; i la col·lega dels Montesinos, Remedios Muñoz, va presentar un treball històric de la dita població una obra col·lectiva sobre els 50 anys de la Comunitat de Regants. Igualment el cronista del Villar, Cèsar Salvo, va presentar un nou llibre del màxim interès sobre la dita població.

Hem de destacar l'homenatge que l'Ajuntament d'Albal va dedicar al seu cronista Jesús Emilio Hernández, a qui va anomenar Fill Predilecte, acte a què van assistir nombrosos cronistes i el nostre president i secretari. També a l'acte de nomenament de Lluís Mesa com nou Cronista d'Estivella, va assistir el president i vicesecretari 2n de la nostra Junta. A Guadassuar es va efectuar un homenatge a qui va ser el seu cronista, el nostre recordat company Agustí Roig Barrio, gran cronista i millor persona, imposant-se el seu nom a l'Arxiu Municipal, a qui van assistir el president i el tresorer.

Nous Cronistes s'han incorporat a la nostra associació en el curs del passat exercici: d'Estivella, Lluís Mesa i Reig; del Villar, Cèsar Salvo García; de Gavarda, Eduardo Miedes Ribera i com a honorari de la dita població Salvador Martínez Pavia. Així mateix Alzira va anomenar com el seu cronista gràfic a Alfonso Rovira. La nostra cordial enhorabona a tots.

La notícia trista va ser conèixer la defunció de dos il·lustres cronistes, el de la província d'Alacant, Vicente Ramos, i el nostre company de Sedaví, Vicente Ruiz Monrabal, en memòria dels quals "Cronicó" va dedicar sengles articles en els números 43 i 44.

Finalment, recordar-vos que en el present any 2012 correspon celebrar Assemblea General, XXIX dels seus ordinals, que es troba en estudi per la Junta de Govern i de la que tindreu puntual notícia en futura comunicació.

Rebeu amb sincer afecte, una salutació ben cordial del vostre company,

**Francisco de P. Momblanch García, president.**

## VIATGE CULTURAL A LAS MEDINAS: “DEL CAMPO” i “RIOSECO”

(Del 4 al 6 de novembre de 2011)

Del 4 al 6 de novembre, es projectà realitzar un viatge a Castella-Lleó amb la finalitat de visitar l'exposició: “*Las Edades del Hombre*”, en la seua 16a edició. Els Cronistes valencians, com és habitual, hi acudirem en un viatge organitzat per la nostra Associació, per a admirar estes magnífiques obres d'art sacre que s'exposen en les Catedrals castellano-lleoneses. Sí, unes vint persones, entre cronistes i familiars, isquerem de València, el divendres dia 4 a les 7'15 h, del matí rumb a Castella.

Enguany, la decimosexta mostra de “*Las Edades del Hombre*” és ben diferent respecte a les anteriors edicions. Per primera vegada, se celebra una exposició en dos llocs diferents: a les viles de “*Medina del Campo*” i “*Medina de Rioseco*”, en la província i arxidiòcesi de Valladolid. El tema elegit, per a esta edició, ha segut la “*PASSIO*”, la passió de Crist, contemplada fins a la Resurrecció.

Temíem que les previsions meteorològiques dificultaren l'èxit del nostre viatge. Però no fou així. Tan sols espurnejà a la nostra arribada. Els següents dies, la pluja ens respectà, ja que la borrasca es trobava a la Mediterrània.

Els nostres ulls descobriren *Arévalo* a les 14 h, on ens esperava el Cronista d'esta ciutat D. **Ricardo Guerra Sancho**, que abans de dinar realitzà una visita guiada per l'església parroquial d'estil mudèjar “*Santo Domingo de Silos*”, on es veneren les relíquies de Sant Victori, màrtir, patró de la ciutat d'Arévalo. La proximitat d'aquesta ciutat respecte a les ciutats castelleses: 50 km. d'Àvila, 90 km. de Salamanca, 77 km. de Valladolid, 58 km. de Segovia i 125 km. de Madrid, la converteixen en un atractiu lloc turístic, cultural, natural i gastronòmic.

Després de dinar a un bon restaurant recomanat pel cronista d'Arévalo, recorreguérem la part monumental de dita ciutat, amb l'església de *San Martí*, de portada romànica i dos torres mudèjars (que allí denominen les “torres bessones”) i l'església de *San Salvador*, amb un retaule de Juan de Juni.

Finalitzada la visita d'Arévalo, mamprenguérem el viatge cap a “*Medina del Campo*”, on a les 18'30 h, amb visita guiada, contemplàrem la primera de la seu de “*Las Edades del Hombre*”, ubicada a l'*Església de Santiago el Real*, temple-convent jesuïta de Sant Pau i Sant Pere. Curiosament, la primera pedra d'este temple, la ficà el nostre paísà San Francesc de Borja, a juliol del 1553.

L'exposició “*Passio*” mostra, en la seu de Medina del Campo, la passió de Crist de manera temàtica, per mitjà de cinc capitols, una passió abordada des de diverses perspectives. El recorregut està basat en els textos bíblics i en la vivència que l'Església Catòlica ha tingut i té d'ella en les celebracions litúrgiques i sacramentals, així com en les manifestacions religioses populars.

En l'exposició, ens ha sorprés constatar que les obres d'art contemporani dialoguen, estilísticament, amb les obres d'art antigues. Este diàleg de diferents estils ens ha

meravellat, per la seua novetat.

Arribàrem a *Tordesillas* al hotel **Montico** cansats, però satisfets de totes les meravelles artístiques que havien contemplat els nostres ulls.

A l'endemà, dissabte, ens esperava una esgotadora jornada turística. La nostra primera visita després d'un desdèjuni copiós fou *Torrelobatón*, centre del moviment dels Comuners. A pesar que un sol esplèndid tot-hora ens acompanyava, un aire gèlid, com de neu, ens colpejava la cara. Les ciutats castelleses, amb el seu aspecte medieval, tenen un encant especial. Es respira pau i tranquil·litat, com si el temps s'haguera detingut en el passat. Res de gratacels, sorolls ni contaminació. Prop de *Torrelobatón*, hem descobert una *església* molt antiga del segle X, la del **Sant Ciprià**, temple mossàrab, construït per monjos cordovesos. Però allò que més destaca a l'horitzó és el seu flamant castell del segle XV, anomenat dels Almiralls o dels Comuners, amb la seua torre de 35'5 metres, el millor conservat de la província.

Després de *Torrelobatón*, ens esperava una gran joia: *el Monestir de la Santa Espina*. Es tracta d'unes instal·lacions monacals de l'orde del Císter, que abracen des del segle XII fins al segle XVIII.

El poble de *la Santa Espina* fou construït per l'Institut Nacional de Colonització en la dècada dels 50, i es troba prop de *San Cebrián de Mazote*. Per estos paratges transcorreix el camí de Santiago, en la seua ruta des de Madrid. Fou, i encara ho és hui en dia, pas i allotjament de pelegrins. A escassos metres del poble, s'erigeix el Monestir, construït l'any 1147 per D<sup>a</sup> Sancha de Castella que obtingué, per mediació de Lluís VII, una espina de la corona del Nostre Senyor, custodiada en el monestir de Sant Dionís a França, i que, posteriorment, regalà a este Monestir. D'ací el seu nom “*Reial Monestir de Santa Maria de l'Espina*”.

En la història de l'Espina, podem distingir tres etapes ben diferenciades:

Primera etapa: cistercenc. Els monjos cistercencs aplegaren a l'Espina a mitjan segle XII i hi romangueren fins a la desamortització de Mendizábal.

Segona etapa: L'Escola Primària i Agrícola fou obra de la Marquesa de Valderas, D<sup>a</sup> Susanna de Montes i Bayón, a través dels Germans de la Salle, que arribaren a l'Espina l'any 1886 i que, en l'actualitat, encara hi són.

Tercera etapa: Escola de Capataços –FP– Cicles Formatius. Don Rafael Cavestany, en la dècada dels anys 50, promou uns canvis substancials que dugueren a terme la restauració del Monestir, gràcies al concert entre La Fundació, La Salle, el Ministeri d'Agricultura i la Junta de Castella i León. Quanta bellesa emana este monumental convent, centre important en la ruta jacobea!

(continuarà)

# ELS LLIBRES DELS CRONISTES

## “Hòmens i dones del País del Xúquer”, de Aurelià J. Lairón

Recentment ha vist la llum, publicat per la Llibreria Sant Pere de Sueca, el llibre *Riberencs. Hòmens i dones del País del Xúquer*, de l'arxiver municipal i cronista oficial d'Alzira, Aurelià J. Lairón Pla. L'obra, de poc més de 350 pàgines, arreplega les dades biogràfiques de 167 “personatges” contemporanis de la comarca de la Ribera del Xúquer que han destacat en els darrers anys pel seu quefer professional o per la seua activitat al voltant de la cultura, particularment de la història, l'art, els costums, les festes i les tradicions de la pràctica totalitat de municipis que conformen la mateixa.

És tracta d'una ampliació de les dades sobre riberencs destacats que l'autor va publicar entre el 14 d'octubre de 2007 i el 27 de març de 2011 en la seua pàgina “Crònica Semanal de la Ribera” que té cada diumenge a l'edició comarcal del rotatiu *Levante-El Mercantil Valenciano*.

Pel llibre desfilen personatges molt coneguts en la comarca i en l'àmbit de la Comunitat Valenciana que són naturals o resideixen en les terres del “País del Xúquer”, com ara, per exemple, els artistes Rafael Armengol, Manuel Boix, Leonardo Borrás, José Espert, Esteve Adam, Juan Ripollés, Elena Nagueroles, Adrià Pina, escrip-

tors com Josep Lluís Bausset, Josep A. Fluixá, Víctor Gómez Labrado, Manuel Joan Arinyó, Enric Lluch, Bernat Montagud, historiadors com Antoni Furió, Bernat Martí, Vicent Pons i Pepa Cortés, els nostres companys cronistes Cecilio Albaladejo, Francesc Beltrán, Josep Lluís Doménech, Ramón Estarlich, Francesc Giner, José Forés, Alfredo Hueso, Francesc Llácer, Martí Soro, Juan Martorell i Joan Molerres, esportistes com Adrián Campos, Jorge Martínez Aspar i Antonio Puchades, polítics com Rafael Blasco, Francesc de P. Burguera i J. Miguel Ortí Bordás, músics com Bernardo Adam, Vicent Ros i Lluís Sanjaime, actors com Carles Alberola, Àlex Gadea i Elisa Ramirez, metges, professionals de l'ensenyament, religiosos, etc.

El prologuista del llibre, el subdirector del diari *Levante-EMV*, Bernat Clari destaca la necessitat del llibre, de caràcter divulgatiu, per tal de que els riberencs coneguen la llista d'habitants del seu particular Olimp comarcal i de que eixa relació, que hauria de completar-se, quede fixada de manera perenne en el volum per a major glòria de la Ribera i per a que tots puguen prendre exemple i referències de gent honesta i valuosa. Des de *Cronicó* felicitem al nostre company Aurelià pel seu treball en línia amb altres anteriors dels quals és així mateix autor.

## “DICCIONARI BENISSER”, DE JOAN JOSEP CARDONA

El nostre company, el cronista de Benissa, Joan Josep Cardona Ivars fou premiat en la modalitat d'assaig del Premis 25 d'abril vila de Benissa, en l'edició de l'any 2008 amb el seu treball "Diccionari benisser". El llibre, editat per l'Institut Juan Gil Albert, fou presentat el passat mes de novembre a la Seu Universitària de Benissa, assistint l'alcalde de Benissa i diputat de cultura de la Diputació d'Alacant i alts càrrecs de l'esmentat Institut. Es tracta d'una monografia, feta de forma enciclopèdica on s'inclouen alfabèticament veus o entrades referides a l'univers local de Benissa. D'eixa forma biografies, història d'entitats, fets històrics, costumari, etc. tenen el tractament corresponent, i al que acompanya al peu bibliografia complementària. L'obra, nascuda amb vocació de preservar la memòria històrica del poble, intenta contextualitzar al petit univers local la història general adaptant-la a la del poble. Per altra banda, Cardona, autor del popular "Calendari dels Brillants", ha viscut amb l'edició per al present any de 2012, el goig d'haver aplegat al numero 25. Cardona, fou reconegut en l'any 2011 amb el prestigiós guardó "Premi d'Honor vila de Pedreguer" per la continuïtat de tan curiosa publicació."

## AVÍS. COMUNICACIÓ. AVIS. COMUNICACIÓ. AVÍS.

Es prega als cronistes que presentaren comunicacions en la passada XXVIII Assemblea de Cronistes Oficials del Regne de València i no hagen remés el text corresponent per a la seua publicació que ho facen abans del **30 de maig de 2012**. La preparació adequada de les actes de l'assemblea fa necessari dispondre ja de tots els materials que han de ser publicats.

Els recordem que a més de l'original escrit hi haurà que incloure's una còpia en suport informàtic (CD Rom) i remetre's a JOSEP RAMÓN SANCHIS ALFONSO, C/. Perú, 38-4, 46901 TORRENT

## Fallece el investigador, poeta y cronista oficial de Quart de Poblet Amador Griñó

El cronista oficial de la villa y medalla de oro del Ayuntamiento de Quart de Poblet, Amador Griñó Guzmán, falleció ayer a los 85 años, tras una larga enfermedad que nunca mermó sus ganas de seguir trabajando por su pueblo, por preservar su patrimonio histórico y cultural. Diversos sectores del municipio destacaron ayer que Amador se caracterizó por su calidad humana, su amabilidad y su carácter abierto y cercano, que lo convirtieron en un hombre querido por sus vecinos y su familia, y merecedor de numerosos amigos. Estaba casado con Amparo Andrés y tenía dos hijos y tres nietos.

En su faceta profesional, fue un investigador incansable, que no dejó de caminar las huellas del pasado de Quart para que nada se pierda. Fiel a sus compromisos, incluso cuando su salud no le acompañaba, no faltó a su cita con los vecinos desde "La Finestreta del Nostre Cronista", su sección en la revista municipal "El Fanales. Apasionado de la poesía, que cultivó con éxito, si inquietud por conocer le llevó también a desarrollar su vocación periodística como corresponsal de Levante-EMV.

El 2 de noviembre de 1972, el pleno del Ayuntamiento de Quart acordó nombrarle Cronista Oficial de la villa, un cargo al que se entregó en cuerpo y alma de forma altruista. Años después se convirtió en uno de los miembros más destacados y activos del Consejo de Cultura Municipal, que

el 14 de junio de 2003 le ofreció un emotivo homenaje. En el acto, la alcaldesa, Carmen Martínez, le impuso la insignia de oro del Ayuntamiento, según el acuerdo adoptado por el pleno. Recientemente Amador recibió dos reconocimientos. El primero, de la Asociación de Cronistas Oficiales del Reino de Valencia. El segundo, del grupo local Amics Veterans-Gent d'Ací.

Desde Amics de la Passejà han destacado "la colaboración siempre desinteresada de Amador con la Asociación" lo que le valió el título de "Amic d'Honor".

Griñó, inagotable, hizo su última aportación a la memoria de Quart el pasado enero, cuando concedió una entrevista para el documental "El centre de l'Horta" sobre el Moli d'Animeta, promovido por el vecino Javier González y que realiza la firma I+M Taller Multimedia.

Amador resumía sus casi 40 años escribiendo la crónica de la historia pasada y reciente de Quart: He treballat a fons perdut, però no s'ha perdut el fons".

Desde diversos sectores se concidía ayer en que Quart de Poblet echará en falta las aportaciones de uno de sus vecinos más ilustres; su buen humor y su disposición a ayudar "Amador estará siempre en la memoria y en el corazón de su pueblo", manifestaron desde el Ayuntamiento de Quart.

(Publicado en Levante-EMV el 1 de abril de 2012)

## FALLECIÓ EDUARD SARRIÓ I GONZALVO, Cronista de Albalat

El pasado 4 de marzo falleció en Algemesí, donde residía, Eduard Sarrió i Gonzalvo, Cronista Oficial de Albalat de la Ribera desde marzo de 1954, conocido por todos los amantes de la cultura de la Ribera Baja por su interés en la conservación y mantenimiento del patrimonio artístico y tradicional valenciano. Una visita a sus casas en Albalat y Algemesí lo pregona: la de Albalat de su propiedad, del siglo XVII, conserva las líneas y dependencias de la época en la que fue construida, los mismos suelos, adecuado mobiliario, decorada con cerámicas, grabados, utensilios.

Por su acrecentada fe cristiana colaboró en la restauración de las iglesias de San Pedro de Albalat, basílica de San Jaime de Algemesí, San Nicolás de Valencia, Santa Catalina de Alzira, y de otras parroquias más con el afán de proteger y enriquecer el patrimonio artístico-ecclesial.

El Ayuntamiento de su pueblo natal, queriendo hacer público el reconocimiento a este autodidacta, de la voz callada y a la vez desinteresada de uno de sus hijos preclaros, inició expediente para declararle Hijo Predilecto de la población, tomándose por la Corporación Municipal el reglamentario acuerdo en la sesión celebrada el día 28 de noviembre de 2003.

El acto protocolario de investidura tuvo lugar en el Salón de Plenos de la Sala Consistorial, edificio del siglo XVII, que se restauró y decoró bajo la dirección de Sarrió i Gonzalvo, zócalo de cerámica con temas vegetales, alegorías al río Júcar y a la diosa de la agricultura Ceres, riqueza del término municipal y en las esquinas los escudos de las familias nobiliarias que ostentaron la jurisdicción de Albalat.

Al acto asistió la Corporación Municipal, familiares, autoridades, destacadas figuras de la cultura valenciana, vecinos. La representación de los Cronistas Oficiales la ostentó el Vicepresidente de la institución Juan Molerés Ibor, que estuvo acompañado por el Presidente del "Colectiu l'Ullal" de Sollana, Joan Ferrus Vanaclocha.

El sepelio se celebró la tarde del día siguiente al de su fallecimiento en la basílica de Algemesí, oficiando en lengua valenciana el Obispo Auxiliar de Valencia, Monseñor Don Enrique Benavent, con quien concelebraron treinta y cinco sacerdotes y religiosos. Asistió en representación de los Cronistas Oficiales el Presidente de la Asociación Francisco de P. Momblanch García y los Cronistas de Sollana Juan Molerés y de Benifaió Paco Beltrán.

A su término, el féretro fue trasladado a Albalat, rezándose un responso en el atrio de la parroquia, continuando el cortejo fúnebre hacia el cementerio, pues quiso ser enterrado en la tierra que le vio nacer y a sus puertas sonó la parte musical de la danza L'Enterro que forma parte de la "Moixeranga" de Algemesí. Su hija pronunció unas emotivas palabras dando las gracias a todos los que habían participado en las exequias de su padre.

A Amparo, su esposa, hijos y familiares, los Cronistas les reiteran su condolencia.

**Juan Molerés Ibor.**

